

چکیده:

علل ارزان فروشی سهام در عرضه‌های اولیه: عدم تقارن اطلاعات، نمونه ترس از خرید آسان

محسن دستگیر (دانشیار دانشگاه شهید چمران)

مهری علیخانی بوانی (کارشناس ارشد)

یک علت مهم برای ارزان فروشی^۱ سهام،
ترس از خرید آسان است. چون در
عرضه‌های اولیه تعداد ثابتی سهام با قیمت
مشخص عرضه می‌شود، اگر تقاضا به طور
غیر عادی بالا باشد در خرید سهام سهمیه
بندی رخ می‌دهد. سهمیه بندی به خودی
خود موجب ارزان فروشی نمی‌شود. حالتی
را در نظر بگیرید که برخی سرمایه‌گذاران
نسبت به برخی دیگر دارای اطلاعات بهتر
و مناسب تری هستند. سرمایه‌گذاری که
اطلاعات کمی در مورد بنگاه عرضه کننده
سهام دارد اگر ببیند که تمام درخواست‌های
خرید سهام توسط او منجر به خرید سهام
می‌شود ممکن است با خود فکر کند که
چون سرمایه‌گذاران مطلع از اوضاع شرکت
و بازار، خواهان این سهام نیستند، او توائسته
به آسانی آن را به دست آورده. همین ترس از
خرید آسان موجب می‌شود که بنگاه

1 – Underpricing

پژوهشگاه علوم انسانی و عالیات فرهنگی
پژوهشگاه علوم انسانی

سرمایه‌گذاران نااگاه الزامی است که بازدهی‌های مورد انتظار آن‌ها منفی باشد، به طوری که این سرمایه‌گذاران حلقه‌ای در نقطه‌ی سر به سر قرار گیرند.^۷ بنابراین باید تمامی سهام موجود در بازار عرضه‌ی اولیه با ارزان فروشی همراه باشند. این عمل باعث برطرف شدن انحراف در دریافت سهام برای سرمایه‌گذاران نااگاه نمی‌شود.

یعنی باز این سرمایه‌گذاران

**از زان فروشی به
حالت اطلاق می‌شود که
در آن شرکت انتشار دهنده
سهام، قیمت عرضه سهام را به
طور تعجب آوری بسیار پایین
تر از قیمت بازار آن تعیین
می‌کند**

بازدهی کمتر از میانگین ارزان فروشی را دریافت می‌کند اما دیگر بازدهی آن‌ها منفی نیست. توجه کنید که سهمیه‌بندی در تخصیص سهام باعث ارزان فروشی نمی‌شود؛ آنچه که ارزان فروشی را الزامی می‌کند انحراف در تخصیص یا سهمیه‌بندی است که در آن سرمایه‌گذاران نااگاه سهام غیر جذاب، بیش تری را نسبت به سهام

**افراد
در گیر در یک فرآیند
عرضه‌ی اولیه شرکت انتشار
دهنده‌ی سهام، موسسه تأمین
سرمایه و سرمایه‌گذار خریدار
سهام هستند**

بازار عرضه‌های اولیه و شرکت‌هایی که قصد روز به بورس اوراق بهادار و عمومی شدن را دارند به طور عمومی از ارزان فروشی به دلیل اطمینان خاطر نسبت به مشارکت سرمایه‌گذاران نااگاه سود می‌برند. از سویی دیگر بانگرسی خرد، ارزان فروشی برای هر شرکتی که عرضه‌ی اولیه دارد، پرهزینه است. در این حالت برای برخی شرکت‌ها انگیزه‌ای ایجاد می‌شود تا با ارزان فروشی کمتر نسبت به یقینی شرکت‌ها، هزینه کمتری را پرداخت کنند. «بیتی و دیر» (۱۹۸۶) بیان کردند که این حالت نمی‌تواند به اطلاعات را کسب کند. در نتیجه دیگر عرضه‌های غیر جذاب باشکست مواجه نمی‌شوند.

۷- این فرض که انتشار دهنده‌گان باید برای مشارکت سرمایه‌گذاران نااگاه در یک عرضه مبالغی را خرج کنند هنوز مورد تردید است. چون سرمایه‌گذاران نااگاه خود می‌توانند برای جلوگیری از خرید نامناسب با پرداخت حق‌الزحمه به سرمایه‌گذاران آگاه از خرید سهام غیر جذاب اجتناب کنند. وجود «صندوقهای سرمایه‌گذاری عرضه اولیه و بازار ثانویه‌ی آن» دلیلی بر این مدعای است.

و آنهایی که اطلاعات کمتری دارند را «نااگاه» می‌نامیم. سرمایه‌گذاران آگاه به دلیل داشتن اطلاعات مناسب در مورد قیمت واقعی سهام عرضه شده تنها بروی عرضه‌های جذاب و پرمفعت (آنهایی که قیمت واقعی سهام بالاتری نسبت به قیمت عرضه دارند) و سرمایه‌گذاران نااگاه بدون هیچ تمایزی بروی سهام جذاب و غیر جذاب قرارداد خرید می‌بنند. در این

حال سهام جذاب دارای تقاضای بیشتری هستند چون هم افراد آگاه و هم افراد غیر آگاه خواهستان آن هستند ولی سهام غیر جذاب تنها با تقاضای افراد نااگاه مواجه هستند. سرمایه‌گذاران نااگاه تمامی سهام غیر جذاب در خواست کرده را دریافت می‌کنند، در حالی که در مورد درخواست خرید سهام جذاب به خاطر ازدحام سرمایه‌گذاران آگاه تمام آنچه را که می‌خواهند دریافت نمی‌کنند. بنابراین بازدهی که سرمایه‌گذاران نااگاه کسب می‌کنند کمتر از میانگین ارزان فروشی عرضه‌های اولیه‌ی ازراست. در بدترین حالت کلیه سهام جذاب نصیب سرمایه‌گذاران آگاه می‌شود و بازدهی سرمایه‌گذاران نااگاه از سرمایه‌گذاری بروی عرضه‌های اولیه منفی است.

هنگامی که بازدهی‌های مورد انتظار از عرضه‌های اولیه‌ی سرمایه‌گذاران نااگاه منفی باشد. آن‌ها دیگر مایل به مشارکت در فرآیند عرضه اولیه نخواهند بود و بازار عرضه‌های اولیه تنها با سرمایه‌گذاران آگاه اشغال می‌شود. «راک» هم‌جنین فرض کرده است که بازار عرضه‌ای اولیه نیازمند مشارکت سرمایه‌گذاران نااگاه بیش است، چون تقاضای سرمایه‌گذاران آگاه برای خرید کلیه سهام حتی سهام جذاب کافی نیست.^۸ پس برای به میدان کشیدن

۸- این فرض به نظر غیر ضروری می‌رسد. زیرا موقعیتی که در آن همه سرمایه‌گذاران آگاه هستند موقعیت تعادلی نیست. اگر همه‌ی سرمایه‌گذاران آگاه باشند، تنها عرضه‌های اولیه جذاب موفق خواهند بود و یقین به علت نبود خریدار باشکست مواجه می‌شوند. حال فرض کنید که بازار عرضه‌های اولیه فقط از سرمایه‌گذاران نااگاههان پرشده باشد. در این حالت برای اجتناب از خرید عرضه‌های غیر جذاب انگیزه‌ای برای کسب اطلاعات ایجاد می‌شود و عدمی به دنبال کسب اطلاعات می‌روند پس این حالت هم تعادلی نیست. حالت تعادلی حالتی است که هم سرمایه‌گذاران آگاه و هم نااگاه در بازار باشند. در حالتی که کسب اطلاعات دارای هزینه است خود انگیزه‌ای می‌شود تا عده‌ای نااگاه باقی بماند و از اطلاعات دیگران به طور مجانی استفاده کند. سرمایه‌گذاران آگاه برای عرضه‌های جذاب قرارداد می‌بنند و نااگاهان خرید آنها را نقلید می‌کنند. بنابراین هر سرمایه‌گذار با چنین وضعیتی مواجه می‌شود و نه خواهد که

افراد در گیر در یک فرآیند عرضه‌ی اولیه شرکت انتشار دهنده‌ی سهام، موسسه تأمین سرمایه و سرمایه‌گذار خریدار سهام هستند. نمونه‌های مبتنی بر عدم تقارن اطلاعاتی فرض می‌کنند که یکی از افراد مذکور نسبت به دو نفر دیگر در مورد قیمت صحیح سهام عرضه شده و تقاضای آن اطلاعات بیشتری دارد. شاید شناخته شده‌ترین نمونه عدم تقارن اطلاعاتی، نمونه ترس از خرید آسان باشد. راک (۱۹۸۶) برای اولین بار این نمونه را معرفی کرد. او فرض کرد برخی سرمایه‌گذاران اطلاعات پیش‌تیری در مورد قیمت صحیح عرضه نسبت به دیگر سرمایه‌گذاران، شرکت انتشار دهنده و موسسه تأمین سرمایه دارند. سرمایه‌گذاران دارای اطلاعات بیشتر را از این به بعد «آگاه»

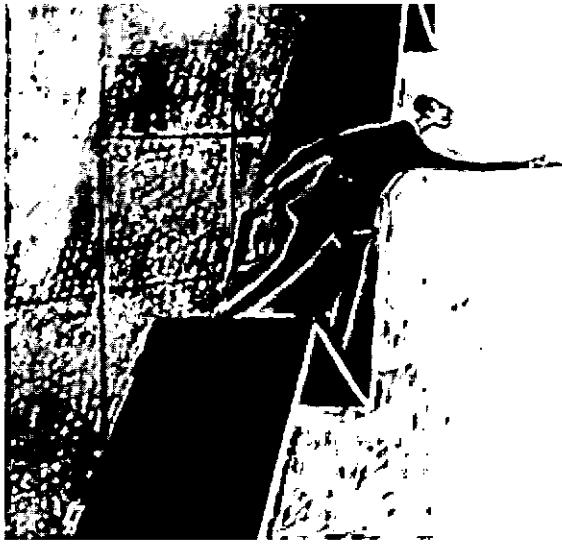
۱- برای اطلاعات پیش‌تیری در مورد فرآیند عرضه اولیه سهام جمع کنید به دستگیر، محسن و علیخانی بوائی، مهدی (۱۳۸۵) ماهنامه بورس شماره ۵۸

مقلمه

مهم‌ترین و البته جالب‌ترین پدیده در مورد عرضه‌های اولیه سهام، ارزان فروشی است. ارزان فروشی به حالتی اطلاق می‌شود که در آن شرکت انتشار دهنده سهام، قیمت عرضه سهام را به طور تعجب آوری بسیار پایین تر از قیمت بازار آن تعیین می‌کند؛ به طور مستقیم از سرمایه‌گذاران نخستین (کسانی که سهام را از طریق پذیره نویسی و به طور مستقیم از شرکت انتشار دهنده دریافت کرده‌اند) تنها از مبادله سهام در روز اول خریداری آن بازده قابل توجهی به دست می‌آورند.

تاکنون فرضیه‌های بسیاری برای پدیده ارزان فروشی سهام ذکر شده است این فرضیات را می‌توان به چهار دسته طبقه‌بندی کرد. مبنای این طبقه‌بندی علتی است که هر دسته از فرضیات برای ارزان فروشی ذکر کرده‌اند.

در این مقاله ما از بین چهار دسته عوامل عدم تقارن اطلاعاتی، عوامل نهادی، عوامل ناظارتی و عوامل رفتاری به بررسی عامل عدم تقارن اطلاعاتی (نموده ترس از خرید آسان) می‌پژاریم.

وجود آید. چون موسسات تأمین سرمایه به خاطر ترس از دست دادن افراد سرمایه‌گذار خود، پذیرفتوسی شرکت‌های را که ارزان خروشی کم‌تری نسبت به بقیه شرکت‌های انتشار دهنده دارند را نمی‌پذیرند.

مقالات معددي تاکون در

تأثید فرضیه‌ی ترس از

خرید آسان نوشته

شده است. به طور

کلی می‌توان این

مقالات را براساس

منطق یافرضیه‌ای

که به کار برداشت

می‌خواهد دریافت نمی‌کنند

سرمایه‌گذاران نااگاه

تمامی سهام غیر جذاب در

خواست کرده را دریافت می‌کنند،

در حالی که در مورد درخواست

خرید سهام جذاب به خاطر ازدحام

می‌خواهند دریافت نمی‌کنند

(الف) در صورت از بین

بردن اثر انحراف در تخصیص

بازدهی، سرمایه‌گذاران نااگاه

صفر و برای سرمایه

گذاران اگاه معادل

هزینه کسب

اطلاعات است.

نمونه ترس از

خرید آسان

به طور تلویحی

بیان می‌کند که

اگر برای انحراف در

تخصیص تعديل مناسبی

صورت بگیرد بازدهی‌ای غیر

عادی سرمایه‌گذاران نااگاه صفر خواهد

شد و این برای ادامه مشارکت آنها در

فرآیند عرضه‌ی اولیه کافی است. اولین

مطالعه در این خصوص توسط «کج و

والتر» (۱۹۸۹) در سنگاپور انجام گرفت.

در کشور سنگاپور در طول دهه‌های

۷۰ و ۸۰ میلادی عرضه‌هایی که با تقاضای

زیاد مواجه بودند به صورت قرعه‌کشی

تخصیص داده می‌شدند. بنابراین دو سرمایه‌گذار که برای تعداد مشابهی سهام تقاضای خرید داده بودند برای دریافت آن از شناس مساوی برخوردار بودند. این دو با به کار بردن ۶۶ عرضه‌ی اولیه متوجه رابطه معکوس بین احتمال دریافت یک نوع سهم با درجه‌ی ارزان فروشی آن شدند. در نمونه‌ای آن‌ها میانگین ارزان فروشی برای سرمایه‌گذاران نااگاه حدود ۲۷٪ بود که پس از تعديل بابت انحراف در تخصیص به ۱٪ کاهش پیدا کرد.

حال این سوال پیش می‌آید که انحراف در تخصیص تا چه حدی رخ می‌دهد. جواب این سوال بستگی به نوع فرد اگاه است. همین مساله باعث شد تا محققان زیادی به بررسی آن پردازند. برای مثال «هانی و ولهم» (۱۹۹۵) نشان دادند که برای سرمایه‌گذاران نهادی (عمله) نیز اختلاف بسیار کمی در اندازه‌ی سهامی است که آن‌ها در حالت ارزان فروشی و گران فروشی دریافت کرده‌اند. بنابراین به نظر می‌رسد که موسسات بزرگ که احتمالاً نسبت به سرمایه‌گذاران خرد اگاه تر هستند نیز نمی‌توانند به راحتی بهترین عرضه‌های را دریافت کنند. از سویی دیگر «گراوال، پرابهلاو پری» (۱۹۸۴) گزارش کرده‌اند که سرمایه‌گذاران نهادی در مقابل سرمایه‌گذاران خرد بازده‌های بزرگتری را در عرضه‌های اولیه کسب کرده‌اند.

بنابراین به نظر می‌رسد انحرافات تخصیص در بین سرمایه‌گذاران خرد نسبت به سرمایه‌گذاران نهادی بیشتر است.

ب) اگر اطلاعات به صورت همگن تری بین گروه‌های سرمایه‌گذار جریان یابد، ارزان فروشی کاهش می‌پابد.

نمونه «راک» ناهمگنی اطلاعات بین سرمایه‌گذاران را اشکار کرد. «میشلی و شاو» (۱۹۹۴) بیان کردن که اگر این ناهمگنی به سمت صفر برود ترس از خرید آسان و به دنبال آن ارزان فروشی از بین می‌رود. با تمرکز بر بخشی از افزایش سهام بیشتر از قیمت عرضه‌ی سهام باشد. ارزش این اختیار با افزایش ناهمگنی در مورد قیمت سهام عرضه شده به خاطر افزایش انحراف معیار قیمت پیش‌بینی شده افزایش می‌یابد. در واقع با افزایش ناهمگنی در نتیجه افزایش ارزش اختیار، سرمایه‌گذاران بیشتری به دنبال کسب اطلاعات می‌روند. این کار باعث می‌شود تا حالت ترس از خرید آسان به خاطر افزایش افراد اگاه، و خیم تر

نمونه ترس از خرید
آسان به طور تلویحی بیان
می کند که اگر برای انحراف در
تخصیص تعديل مناسبی صورت پکیرد
بازدههای غیر عادی سرمایه گذاران ناگاه
صفر خواهد شد و این برای ادامه
مشارکت آن ها در فرآیند عرضه
اولیه کافی است

موسسات تأمین سرمایه
مشهورتر دست به
پذیرش عرضه
شرکت های باکیفیت
پایین تر نیز زده اند.
این کار باعث افزایش
ناطمنانسی پرتفوی
عرضه اولیه آن ها و
در نتیجه ارزان فروشی
بیش تر برای عرضه های
اولیه آن های شود. دلیل دیگر
می تواند اثر انتخاب موسسه تأمین سرمایه
توسط شرکت انتشار دهنده باشد. شرکتی که
با ناطمنانی کمتری در ارتباط با ارزشیابی
خود از دید سرمایه گذاران مواجه است نیازی
نمی بیند که با پرداخت حق الرحمه می بیش تر
به سراغ یک موسسه تأمین سرمایه درجه
یک برود. همین امر باعث می شود تا انتشار
دهندگان پر مخاطره تر به سراغ موسسات
تأمین سرمایه مشهور تر رفته و در نتیجه باعث
ایجاد ارتباط مثبت بین ارزان فروشی و شهرت
موسسه تأمین سرمایه شوند. با این وجود
«حیب و لیونگ وست» (۲۰۰۱) طی مقاله ای
خود یک ارتباط معکوس را درست مثل آنچه
در دهه های ۷۰ و ۸۰ مشاهده شد برای اواخر
دهه ۹۰ گزارش کردند.

منابع و مأخذ:

- 1 Rock, K. "Why New Issues Are Underpriced." *Journal of Financial Economics* 15 (March 1986), pp. 187-212.
- 2 Habib, M., and A. Ljungqvist, "Underpricing and Entrepreneurial Wealth Losses in IPOs: Theory and Evidence," *Review of Financial Studies*, 14 (2001), 433-158.
- 3 Baron, D.P. (1982), 'A Model of the Demand for Investment Bank Advising and Distribution Services for New Issues', *Journal of Finance*, Vol. 37, No. 4 (September 1982), pp. 955-976.
- 4 R. P. Beatty and J. R. Ritter, "Investment Banking: Reputation, and the Underpricing of Initial Public Offerings," *Journal of Financial Economics* (March 1986), pp. 213-232.

بین سرمایه گذاران سعی در کاهش آن کنند.
«حیب و لیونگ وست» (۲۰۰۱) نمونه ای را
طرahi کردن که چگونگی فعالیت شرکت
انتشار دهنده را برای کاهش هزینه های ناشی
از ارزان فروشی نشان می داد. آن ها به این
نکته اشاره کردن که اگر شرکت انتشار دهنده
فعالیت هایی برای کاهش ارزان فروشی انجام
داد تا جایی این کار را ادامه خواهد داد که
مزایای حاصل از آن مخارج صرف شده را
برای کاهش ارزان فروشی بیوشاند.
یک راه معمول برای کاهش عدم تقارن
اطلاعاتی به خدمت گرفتن یک موسسه تأمین
سرمایه پرآوازه (اسمیت ۱۹۸۶) و یا یک
حسابرس مشهور (تیمن و تروم ۱۹۸۶)
است. مرتبط کردن عرضه با یک دلال
(موسسه تأمین سرمایه) مشهور به طور تلویحی
تأثیرگذاری کیفت شرکت انتشار دهنده
است، چون موسسات تأمین مالی مشهور از
پذیره نویسی انتشار دهنده گذاران باکیفیت پایین
اجتناب می کنند. محتوا اطلاعاتی که انتشار دهنده
یک دلال درجه یک به سرمایه گذاران می دهد
انگیزه ای آن ها را برای کسب اطلاعات کاهش
داده و در نتیجه باعث تسکین حالت ترس از
خرید آسان می شود.

البته شواهد تجربی این نقطه نظر تا حدودی
متناقض است. مطالعات اولیه با تمرکز بر
دهه های ۸۰ و ۷۰، یک رابطه ای معکوس را بین
ارزان فروشی و درجه ای شهرت پذیره نویسی
پیدا کردن. معبارهای مختلفی برای شهرت
سطوح بالا پیدا نکردند. از سویی دیگر دونیار
(۲۰۰۰) نشان داد که موسسه تأمین سرمایه
بازار خود را در صورت ارزان فروشی یا گران
فروشی بیش از حد از دست خواهند داد.
ه) ارزان فروشی می تواند با کاهش عدم تقارن
اطلاعاتی بین سرمایه گذاران اگاه و غیر اگاه از
بین برود.

ارزان فروشی در واقع یک هزینه ای اجرای
برای شرکت انتشار دهنده سهام است.
همین امر انگیزه ای می شود که شرکت های
انتشار دهنده بازار بین بردن عدم تقارن اطلاعاتی
۴ - از قبیل این معابرها می توان به سی شرکت،
حجم فروشی و چگونگی استفاده از مبالغ جمع آوری
شده طی فرآیند عرضه اشاره کرد. برای مثال «لیونگ
وست و ولیلم» (۲۰۰۳) طی مقاله ای منذر شدن
بنگاههایی که قصد دارند مبالغ جمع آوری شده طی
فرآیند عرضه ای اولیه را در فعالیت های عملیاتی هزینه
کنند نسبت به آنها بیشتر است. همان‌طور
سرمایه گذاری کنند و یا برای پرداخت بدھی ها کنار
بگذارند. دلایل مخاطره بیشتری هستند.
۵ . Overpricing